LIEPĀJNIEKI TEODORS UN NIKOLAJŠ BREDŽI-BRIEŽI UZŅĒMĒJDARBĪBĀ UN INŽENIERZINĀTNĒS

LĀSMA GAITNIECE*

Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Raksts veltīts liepājniekiem Teodoram un Nikolajam Bredžiem-Briežiem. Tēvs Teodors Bredžs-Briedis bija uzņēmējs Liepājā. Viņa dēls Nikolajs, Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātes absolvents (1936), Otrā pasaules kara beigās devās emigrācijā un nonāca Amerikas Savienotajās Valstīs. Nikolajs Bredžs-Briedis izveidoja spožu zinātnieka karjeru – viņa pētniecības darbs metālu metināšanas nozarē 1955. gadā tika novērtēts ar Amerikas Metinātāju biedrības Linkolna zelta medaļu, 1956. gadā – ar Amerikas Latviešu apvienības Kultūras fonda Goda diplomu par sasniegumiem zinātnē, tajā pašā gadā zinātnieks tika uzņemts ASV Zinātnieku un pētnieku Goda biedrībā. Nikolajs Bredžs-Briedis ir saņēmis 27 patentus un ir 14 zinātnisko publikāciju autors.

Atslēgas vārdi: Teodors Bredžs-Briedis, Nikolajs Bredžs-Briedis, uzņēmējdarbība, inženierzinātnes.

Ievads

Liepājas uzņēmēja Teodora Bredža-Brieža vārds ir mazpazīstams pat liepājniekiem. Plašākai sabiedrībai maz zināma ir arī viņa dēla, latviešu inženiera Nikolaja Bredža-Brieža profesionālā darbība un paveiktais metalurģijā. Inženiera N. Bredža-Brieža dzīvesstāsts ir līdzīgs daudzu citu latviešu, kuri Otrā pasaules kara laikā devušies emigrācijā, biogrāfijām. Tālu prom no savas un vecāku dzimtenes viņam bija jāveido dzīve un vēlreiz, nemitīgi pierādot savas prasmes un izcilību, arī karjera. Tā, ilgus gadus dzīvojot Amerikas Savienotajās Valstīs, izvērtās ļoti veiksmīga. Emigrācijā nav daudz latviešu zinātnieku, kuri pēckara gados saistībā ar savu pētniecības darbību spējuši gūt tik ievērojamus panākumus un saņēmuši atzinību pasaulē.

* Korespondējošais autors.
E-pasts: lasma.gaitniece@rtu.lv

Raksta sagatavošanā izmantoti Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli un Latvijas bibliotēku krājums, kā arī publikācijas pirmās neatkarīgās Latvijas Republikas un emigrācijas latviešu laikrakstos.

Kinoteātra īpašnieks Teodors Bredžs-Briedis (1885–1940)

Teodors Matīsa dēls Bredžs-Briedis dzimis 1885. gada 30. janvārī Gulbenē [1]. Otrs viņa kristītais vārds ir Gothards, ko parasti ikdienā nelietoja, un tas parādās vien dokumentos, piemēram, viņa Latvijas ārzemju pasē [2]. Citām šīs dzimtas personām uzvārds dažādos dokumentos atveidots vairākās versijās (Bredžs, Bredšs, Bredže, Bredž-Briede, Bredže-Briedis), neievērojot konsekvensi.

Informāciju par Teodora Bredža-Brieža vecākiem, bērnību un iemesliem, kādēļ ģimene no Gulbenes aizbraukusi, autorei nav izdevies iegūt, taču ir iespējams konstatēt, ka Liepājā viņš ieradies pēc Pirmā pasaules kara un veiksmīgi sācis veidot savu karjeru uzņēmējdarbībā. Starpkaru periodā Teodors Bredžs-Briedis bijis Liepājā iecienītā kinoteātra «Viktorija», kas dibināts 1922. gadā un atradās Graudu ielā 36, vienīgais īpašnieks, pārņemot tā vadību no savas dzīvesbiedres Elizabetes Bredžs-Briedis tēva Kārļa Fišera [3]. Turklāt «Viktorija» bijis vienīgais kinoteātris visā Liepājā, kas piederējis latviešu ģimenei [4]. Teodors Bredžs-Briedis nebaidījās pieņemt izaicinājumus un riskēt.

Ir nepārprotami skaidrs, ka Bredžu-Briežu ģimene finansiāli bijusi ļoti labi situēta. Uz to norāda arī kāds fakts, kas pētniekam liek uzdot jautājumus. Teodors un Elizabete Bredži-Brieži 1924. gada 19. jūnijā pie Liepājas notāra Žaņa Kaupiņa noslēguši līgumu (reģistrs Nr. 3596), kas atceļ laulāto mantas kopību. Iepriekš Teodors Bredžs-Briedis no dzīvesbiedres Elizabetes bija saņēmis pārvaldīšanā dažādu kustamu mantu (mēbeles, veļas drēbes, zelta un sudraba lietas, saimniecības piederumus), kopējā vērtībā ap 4000 latu. Pēc šī līguma noslēgšanas iepriekš minētā manta pārgāja Elizabetes atsevišķā īpašumā [5]. Domājams, ka tie bija riski, kas saistīti ar uzņēmējdarbību.

Nemot vērā Teodora Bredža-Brieža darbības daudzpusīgumu, apzīmējums «uzņēmējs» nebūs īsti precīzs. Viņa profesionālo darbību iespējams raksturot ar epitetu «radoša». Šāds apzīmējums saistībā ar uzņēmējiem un namsaimniekiem attiecināms reti, taču, plašāk izpētot T. Bredža-Brieža biogrāfiju, jāatzīst, ka viņš to patiešām ir pelnījis. 1939. gadā, sagaidot kinoteātra «Viktorija» 15 gadu jubileju, laikraksts «Kurzemes Vārds» par tā īpašnieku rakstīja: «Atgriezies pēc pasaules kara Latvijā kā atvaļinātais pulkvežleitnants, Bredže-Briedis iestāties Liepājas muitnīcā kā eksperts, bet vēlāk pārņēma no sava sievas

tēva kino vadību un ar mazu pārtraukumu vadījis to līdz pat šai dienai. Pēc 1934. gada viņš dzīvi piedalījies arī filmu nozarē, nodibinot Rīgā K.-S. «Līgo-filma». Bredžs-Briedis ir Liepājas namsaimnieku biedrības biedrs un Liepājas Annas draudzes ilggadīgs padomes loceklis» [6]. Teodors Bredžs-Briedis kinoteātri vadīja līdz mūža beigām. Domājams, ka viņš aizsaules ceļos devās jau 1940. gadā, jo 1941. gada Tautas skaitīšanas dokumentos T. Bredža-Brieža vārds vairs neparādās [7]. Kinoteātris «Viktorija» darbojās arī Otrā pasaules kara laikā, to vadīja T. Bredža-Brieža atraitne Eiženija Bredžs-Briede. 1944. gada februārī tam izsita skatlogu un nozaga kino reklāmas fotouzņēmumus [8]. Pēc Otrā pasaules kara, padomju varas gados, kā visi privātie uzņēmumi, kinoteātris tika nacionalizēts.

Ne mazāk aktīvi Teodors Bredžs-Briedis kopa arī savu garīgo dzīvi, kalpodams Liepājas Svētās Annas evaņģēliski luteriskajā baznīcā. 1940. gadā draudzes padomes locekļu vidū radās doma, ka par draudzes priekšnieku varētu iecelt šajā baznīcā kalpojošo mācītāju Dr. Visvaldi Sanderu. Šāds lūgums ticis iesniegts baznīcas virsvaldē Rīgā, taču tur arhibīskapa Dr. Teodora Grīnberga vadībā to 1940. gada 12. marta sēdē noraidīja, pamatojot, ka mācītājs var būt savas draudzes valdes loceklis, taču nevar būt tās priekšsēdētājs, respektīvi, draudzes priekšnieks [9]. Lai situāciju risinātu, bija jāmeklē enerģisks cilvēks no pašas draudzes locekļu vidus. Tāds arī tika atrasts: 1940. gada pavasarī par Liepājas Svētās Annas evaņģēliski luteriskās draudzes priekšnieku kļuva Teodors Bredžs-Briedis [10].

Teodora Bredža-Brieža dibināts cirks

Domājams, veiksmīgā uzņēmējdarbība izklaides nozarē bija iemesls Teodora Bredža-Brieža iecerei Liepājā vadīt ne vien kinoteātri, bet arī cirku. Liepājnieki ar cirka mākslu bija iepazinušies jau iepriekš. Turklāt tā, cik secināms no periodikas izdevumiem un vēstures avotiem, viņus ļoti aizrāvēsi. Ārkārtīgi populārs bijis cirks, kas ik gadu no 8. līdz 16. augustam noticis Annas gadatirgū Jaunliepājā. Gatatirgus tradīcija tur aizsākusies pirms Pirmā pasaules kara un pastāvējusi ilgus gadu desmitus, arī starpkaru laikā. To bija ļoti iecienījuši ne tikai liepājnieki, bet arī visas Kurzemes iedzīvotāji. Ļaudis jau ļoti laikus esot atprasījušies no darba, lai tikai augusta otrā nedēļa vai vismaz kāda diena, ja vairāk nebija iespējams, būtu brīva. Cilvēki ar ilgošanos un nepacietību gaidījuši, kad beidzot būs gadatirgus ar tā neatņemamu sastāvdaļu – ugunsrijēju, cīkstoņu, klaunu un savvaļas dzīvnieku priekšnesumiem [11]. Latvijas cirka vēstures pētnieks Ģirts Dzenītis gadatirgu Jaunliepājā un cirka mākslinieku priekšnesumus tā laikā attēlojis kolorīti: «Liepājā

vasarās Annas dienas tirgi ilga pusmēnesi. Bija visādi preču izstrādājumi, kurus katrs tirgotājs reklamēja, kā prata. ... No agra rīta līdz pusnaktij spēlēja «misingrauzēji», reproduktoros čerkstēja jaunākie šlāgeri, neiztika arī bez leijerkastēm. Kauca un rēca plēsīgie zvēri. Artisti jutās kā īsta tirgus publika [12].»

Bez cirka mākslinieku priekšnesumiem gadatirgus laikā liepājniekiem bija iespējams apmeklēt pat vairākus stacionāros cirkus. Pirms Pirmā pasaules kara Aleksandra ielā 14/16 (tagad Brīvības iela) atradās viens no pirmajiem Liepājas cirkiem, savukārt 20. gadsimta 20. gados Vecajā Ostmalā, siļķu brākī, tika izveidots vēl viens.

1. attēls. Liepājas osta
20. gadsimta sākumā [13].

2. attēls. Cirka izbūves
projekts siļķu brākī Liepājā
(1923) [14].

Pilsētai piederošais siļķu brāķis netika izmantots, un no 1923. gada 10. jūlija Teodors Bredžs-Briedis to sāka nomāt, nomas tiesības sākotnēji iegūstot uz trim gadiem. Jau 1923. gada 18. jūlijā uzņēmējs Iekšlietu ministrijas Būvvaldei Rīgā nosūtīja nepieciešamos dokumentus, lai iegūtu brāķa pārbūves atļauju cirka vajadzībam. Darbus bija plānots pabeigt līdz 15. augustam. Pārbūves darbus uzraudzīja būvuzņēmējs, Rīgas Politehniskā institūta (RPI) Inženieru nodaļas absolvents (1912) Kārlis Vinkmanis (1888–1942) [14].

Latvijas Valsts Vēstures arhīva dokumenti liecina par siļķu brāķa pārbūvi un tās norisi. Tā bija vienkārša mūra ēka, celta no ķieģeļiem. Cirka telpas ierīkoja 1000 skatītājiem, tajās nebija apkures, jo cirka izrādes paredzēja rīkot tikai vasarā [15].

1923. gada 16. septembrī pārbūvēto siļķu brāķi apmeklēja komisija – Liepājas prefekts Kārlis Šteinerts, Liepājas pilsētas galvas v. i. Pēteris Stiprais un būvvaldes priekšnieks inženieris Eižens Kolpaks. Starp citu, viens no komisijas locekļiem, Eižens Kolpaks (1885–1926), bija RPI Inženieru nodaļas absolvents (1911). Komisijas slēdzienā lasām, ka, apskatot T. Bredža-Brieža izbūvēto cirka ēku Liepājā, Dienvidrītu ostmalā 14, nolemts būvi «atzīt par pareizi izdarītu un atļaut uzsākt darbību [16].» Siļķu brāķa pārbūves atbilstību cirka vajadzībām apliecina arī būvvaldes priekšnieka Eižena Kolkpa un darbveža Jāņa Cerika parakstītā Iekšlietu ministrijas Būvvaldes apliecība par būvdarbu nobeigšanu.

Cirks ar krāšņām izrādēm un pat kavalkādēm pa Liepājas ielām tika atklāts tūlīt pēc būvdarbu beigšanas. Tie bija svētki, kas izsauca neviltotu liepānieku sajūsmu. «Cirka laikā te risinājās interesanti notikumi – tā darbības uzsākšanu ievadīja milzīga reklāma trīs vai četru nedēļu garumā, vēstot, ka gaidāms milzīgs pārsteigums. Un tas tik tiešām bija, jo pirmajās izrādes minūtēs skatītājiem tika nodemonstrēts priekšnesums ar 20 dresētiem zirgiem, nekas jau tur sevišķs droši vien nebija, bet tajos laikos pievilka skatītājus [17].» Liepānieku prieki nebija ilgi, jo cirks bankrotēja jau 1928. gadā, sākoties ekonomiskajai krīzei. Pēc krīzes siļķu brāķis nonāca aizsargu rokās, un tajā tika ierīkota šautuve. Ēkas vecās konstrukcijas daļēji saglabājušās līdz mūsdienām.

Jāpiebilst, ka Bredža-Brieža ģimene īrēja dzīvokli Graudu ielā 36 un ziņu par ģimenes īpašumiem Liepājā nav. Acīmredzot, uzņēmēja peļņa nav bijusi liela.

Inženieris Nikolajs Bredžs-Briedis (1909–1989)

Teodora Bredža-Brieža laulībā ar Elizabeti Fišeri 1909. gada 29. oktobrī Liepājā piedzima dēls Nikolajs [18]. Viņš tēva pēdās nesevoja un par uzņēmēju nekļuva, taču Nikolaju Bredžu-Briedi var uzskatīt par

vienu no tiem talantīgajiem liepājniekiem, kura devums inženierzinātnu attīstībā ir ļoti ievērojams, taču šī cilvēka vārds līdz šim ir ticis nepelnīti aizmirsts [19].

Nikolajs Bredžs-Briedis savu pirmo izglītību ieguvis 1. Liepājas Valsts vidusskolā (reālskolā), kur mācījies no 1922. gada 21. augusta līdz 1927. gada 14. jūnijam. Sekmju izraksts mācību procesa noslēgumā liecina, ka viņam ļoti padevušies eksaktie priekšmeti (algebra, algebriskā analīze, ģeometrija, fizika, ķīmija) un arī ticības mācība, kur gūts visaugstākais vērtējums, taču ne tik labi padevušies humanitārie priekšmeti (latviešu valoda) un svešvalodu apguve (angļu un vācu valoda), kur saņemts vien apmierinošs vērtējums [20].

3. attēls. Nikolajs Bredžs-Briedis (ap 1927) [21].

Jau 1927. gada 11. augustā Nikolajs Bredžs-Briedis Latvijas Universitātes (LU) rektoram rakstījis lūgumrakstu, kurā paudis vēlmi savu izglītību turpināt augstskolas Ķīmijas fakultātē [21]. Studijas liepājnieks absolvēja ar izcilību 1936. gadā, iegūstot inženiera ķīmiķa grādu [22]. Jau 1937. gada sākumā jaunā inženiera vārds kopā ar viņa studiju biedru vārdiem (Izarijs Gurevičs, Eliass Stolpers, Georgs Vītols) atrodams ar inženieru arhitektu būvtiesībām reģistrēto personu sarakstā, ko apstiprinājusi Iekšlietu ministrijas Būvniecības pārvalde [23]. Visi minētie inženieri absolvēja LU Ķīmijas fakultāti 1936. gadā. Būvtiesības viņi, tostarp N. Bredžs-Briedis, ieguva, jo universitātē bija studējuši fabriku projektēšanu [24].

Pēc studijām Nikolajs Bredžs-Briedis atgriezās dzimtajā pilsētā. Jau studiju gados viņš bija domājis par savu zināšanu izmantošanu, kas vainagojās ar patenta «Paņēmieni benzīna iegūšanai no kūdras» reģistrēšanu 1936. gada vasarā [25]. No 1938. līdz 1944. gadam jaunais inženieris strādāja Liepājas metalurģiskajā fabrikā: sākumā par inženieri, vēlāk par laboratorijas vadītāju un vecāko inženieri. Otrā pasaules kara laikā Nikolajs Bredžs-Briedis un viņa māsa Helēna ģimene Latviju pameta un devās bēgļu gaitās. Vispirms viņu ceļš veda uz Berlīni, kur Nikolajs no 1944. līdz 1945. gadam strādāja par asistentu uzņēmumā

«*Spandauer Stahlwerke*», taču tad ģimene devās uz Amerikas Savienotajām Valstīm [26].

DOKUMENTS -

GATAVĪBAS APĻĪCĪBA.

I. Liepējas valsts vidusskolas peldzoģiskās padome apliecina, ka Nikolajs Bredžs, dzim. Liepējā, 1909.g.16.oktobrī p.v.st., mēģinjis I. Liepējas valsts vidusskolā no 1922.g.21.augusta līdz 1927.g.14.jūnijam, 1928./29. mēģinās gadā apmeklēt I. Liepējas valsts vidusskolu, kur mēģinjis no 1926.g.30.augusta līdz 1927.g.14.jūnijam un beidzis I. Liepējas valsts vidusskolas kursu pēc reālskolas tipa ar šādiem sekmēm:

Latviešu valodā	labi	(5)
Angļu valodā	apmierinoši	(3)
Vēstures valodā	apmierinoši	(3)
Francūžu valodā	-----	
Krievu valodā	-----	
Latīņu valodā	-----	
Grieķu valodā	-----	
Vēsturē	labi	(4)
Ģeogrāfijā	labi	(4)
Kosmogrāfijā	labi	(4)
Matemātikā		
aritmetikā	labi	(4)
alģēbrā	labi	(5)
ģeometrijā	labi	(5)
trigonometrijā	apmierinoši	(3)
analītiskā ģeometrijā	labi	(4)
Fizikā	labi	(5)
Ķīmijā, tehnoloģijā	labi	(5)
Dabas zinātnēs	labi	(4)
Sabiedriskās zinātnēs	-----	
Filosofijas ievadā	-----	
Psihologijā	apmierinoši	(3)
Alģēbriskā analīzē	labi	(5)
Techniskā zinātnē	labi	(4)

- Dziedāšana -

4. attēls.
Fragments no
N. Bredža-Brieža
studiju
grāmatiņas [24].

Pirmie dzīves gadi jaunajā mītnes zemē Nikolajam Bredžam-Briedim bija grūti, jo, līdzīgi kā neskaitāmiem citiem baltiešu bēgļiem, viņam nācās strādāt nekvalificētus darbus: apelsīnu plantācijā, par kapraci un pie ceļa būvēm. Tikai 1951. gadā zinātniekam izdevās iegūt izglītībai atbilstošu darbu Ilinoisas Tehnoloģiskā institūta pētniecības nodaļā. Jau pēc pirmā institūtā nostrādātā gada Nikolajs Bredžs-Briedis saņēma pirmo paaugstinājumu darbā – viņš sāka strādāt par vecāko asistentu, vēlāk, 1953. gadā, – par docentu, 1955. gadā – par pētniecības metalurgu. 1954. gada novembrī N. Bredžs-Briedis metinātāju žurnālā «*The Welding Journal*» publicēja darbu «Pētījumi par faktoriem, kas nosaka stiepes pretestību augsttemperatūras metālu savienojumos». 1955. gadā par labāko publicēto darbu metālu metināšanas nozarē viņš tika apbalvots ar Amerikas Metinātāju biedrības Linkolna zelta medaļu un naudas

balvu. To piešķir reizi gadā, un toreiz par to cīnījās ap 10 000 zinātnieku. Toreiz medaļu ieguva tikai ap 20 zinātnieku, tostarp Čikāgas latvietis, liepājnieks Nikolajs Bredžš-Briedis. Kā atzina godinātais inženieris, minētajā «darbā pirmo reizi tiek realizēta trīs dimensionālā noslodzēšana, kas paceļ metālu stiepes pretestību trīs līdz četrkārtīgi un līdz ar to metālu pretestība tiek pacelta trauslā lūzuma plaknē» [27]. Vienlaikus tika veikti arī citi pētījumi, publicēti zinātniskie raksti. 1956. gadā N. Bredžs-Briedis saņēma Amerikas Latviešu apvienības Kultūras fonda balvu «par sasniegumiem zinātnē, kas dara godu latviešu vārdam un latviešu tautai citu tautu vidū [28].»

Viens no ievērojamākajiem Nikolaja Bredža-Brieža atklājumiem ir bišu šūnas konstrukcijas elementu izmantošana lidmašīnu un raķešu ātruma kāpināšanai. Nikolaja Bredža-Brieža izveidotās bišu šūnas plāksnes sastāvēja «no ļoti plānām metāla plāksnītēm, kas veidotas pēc dabīgo bišu šūnu parauga. Šīs konstrukcijas elements iztur ārkārtīgi lielas slodzes un ir vairākas simts reizes vieglāks par viengabala metāla plāksnēm [29].» 1958. gadā latviešu zinātnieka biogrāfija tika iespiesta ASV ievērojamo personu enciklopēdijā «*Who is Who in America*». 1961. gadā N. Bredža-Brieža vārds tika iekļauts enciklopēdijā «*American Men of Science*» [30].

Tieši ASV Nikolajam Bredžam-Briedim izdevās gūt vislielākos panākumus zinātnē, ko apliecina 27 iegūtie patenti un 14 zinātnisko darbu publikācijas. Līdz 1965. gadam viņš darbojās metalurģijas pētnieka amatā Ilinoisas Tehnoloģiskajā institūtā Čikāgā, bet no 1965. gada – sabiedrībā «*Wall Colmony*» Detroitā.

Par saviem atklājumiem zinātnē Nikolajs Bredžs-Briedis vairākkārt ir publiski iepazīstinājis sabiedrību, lasot lekcijas, piemēram, 1960. gadā Masačūsetsas Tehnoloģiju institūta vasaras sesijā viņš lasījis vairākas lekcijas par metālu cietlodēšanu [31].

Kaut arī Nikolajs Bredžs-Briedis nesekoja tēva pēdās, izvēlēdamies kļūt nevis par uzņēmēju, bet gan zinātnieku, viņus vienoja ticība Dievam. Nikolajs pēc ierašanās ASV par spīti lielajai aizņemtībai aktīvi darbojās Čikāgas Ciānas draudzē, kur kādu laiku bija pat padomes priekšsēdētājs [32].

Ilgus gadus inženieris N. Bredžs-Briedis savu ģimeni neveidoja. Tikai 1963. gada vasaras nogalē viņš salaulājās ar kurzemnieci veterinārārsti Liliju Freimani (1914–1997), kura veterinārmedicīnas studijas 1942. gadā sāka Rīgā [33] un pabeidza ārzemēs.

Nobeigums

Noslēgumā piebilstams, ka inženieris Nikolajs Bredžs-Briedis savu dzīvi veltījis galvenokārt zinātnei, par ko plaši aprakstīts emigrācijas latviešu periodikā. Liepājā viņa pētniecības darbs dzina vien pirmos asnus, tāpēc, acīmredzot, par talantīgo inženieri nav minēts neviens vārds ne Vladimira Čečotkina grāmatā «Metāls dzimst ugunī» [34], ne Jaroslava Dorenska grāmatā «Liepājas Metalurģs: Anno 1882». Tas nav atrodamas arī izdevumā «Liepājnieku biogrāfiskā vārdnīca» [35]. Neraugoties uz novadnieku «aizmāršību», Nikolajs Bredžs-Briedis ķīmijas vēsturē pazīstams kā jaunas metodes ieviesējs cermeta ražošanā, dažādu cietlodēšanas un trauslo metālu lūzumu problēmu pētnieks, metalurģijas speciālists, kura vārds ir pazīstams pasaulē. Viņa vārds, neapšaubāmi, ierindojams izcilāko latviešu zinātnieku vidū. Inženiera Nikolaja Bredža-Brieža dzīve noslēdzās 1989. gada 2. maijā Barringtonā, Ilinoisas štatā, ASV [36].

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Tiesu sludinājumi. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 30, 5. lpp.
- [2] Tiesu sludinājumi. Liepājas prefektūras paziņojums. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 245, 5. lpp.
- [3] Tiesu sludinājumi. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 30, 5. lpp.
- [4] «Kurzemē» – Liepājas kinoteātri pirms 2. pasaules kara. Pieejams: <https://www.irliepaja.lv/lv/raksti/kultura/kurzeme-liepajas-kinoteatri-pirms-2pasaules-kara/> Liepājas ziņu portāls irLiepaja.lv. [skatīts: 06.10.2017.]
- [5] Liepājas apgabal tiesa. *Valdības Vēstnesis*, 1924, Nr. 177, 5. lpp.
- [6] Liepājas dzīve. *Kurzemes Vārds*, 1939, Nr. 30, 6. lpp.
- [7] Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA) 1308. f., 15. apr., 2951. l., 82. o. p. lp. Tautas skaitīšanas dati Liepājā, Graudu ielā 36, 1941. g.
- [8] Zādzības. *Kurzemes Vārds*, 1944, Nr. 38, 4. lpp.
- [9] Ziņas no garīgas un laicīgas dzīves. Baznīcas virsvalde. *Svētdienas Rīts*, 1940, Nr. 17, 5. lpp.
- [10] Mācītājs nevar būt draudzes priekšnieks. *Kurzemes Vārds*, 1940, Nr. 83, 5. lpp.
- [11] Gaitniece, L. Rudzu mēneša prieki Annas gadatirgū. *Kursas Laiks*, 2017, Nr. 32, 21. lpp.
- [12] Dzenītis, G. Latviešu cirka vēstures lappuses. Rīga: Liesma, 1981, 24. lpp.
- [13] Fotografija no autores personīgā arhīva.
- [14] LVVA 6343. f., 8. apr., 141. l., 1.–6. lp. Teodora Bredža-Brieža lūgums Iekšlietu ministrijas Būvvaldei ar cirka izbūves projektu pielikumā, 1923. g.
- [15] LVVA 6343. f., 8. apr., 141. l., 6. lp. Teodora Bredža-Brieža paskaidrojumi Iekšlietu ministrijas Būvvaldei, 1923. g.

- [16] LVVA 6343. f., 8. apr., 141. l., 5., 9. lp. Būvvaldes slēdziens pēc pārbūvētā siļķu brāķa apmeklējumu un par būvdarbu nobeigšanu, 1923. g.
- [17] Pelcmane, S. Kanāls – Liepājas aizsērējusī zelta dzīsla. *Kurzemes Vārds*, 2002, Nr. 37, 6. lpp.
- [18] LVVA 7427. f., 1. apr., 11103. l., 2. lp. Nikolaja Bredža-Brieža dzimšanas un kristīšanas apliecības noraksts.
- [19] Gaitniece, L. Cirks siļķu brāķī. *Kursas Laiks*, 2017, Nr. 33, 21. lpp.
- [20] LVVA 7427. f., 1. apr., 11103. l., 5. lp. Nikolaja Bredža-Brieža gatavības apliecības noraksts.
- [21] LVVA 7427. f., 1. apr., 11103. l., 1. lp. Nikolaja Bredža-Brieža lūgumsraksts LU rektoram.
- [22] Jauni akadēmiski izglītoti pilsoņi. *Jaunākās Ziņas*, 1936, Nr. 121, 10. lpp.
- [23] Ar inženieru arhitektu būvtiesībām reģistrēto personu 20. saraksts. *Valdības Vēstnesis*, 03.08.1937., Nr. 171, 2. lpp.
- [24] LVVA 7427. f., 1. apr., 11103. l., 5. lp. Fragments no N. Bredža-Brieža studiju grāmatīņas.
- [25] Patentu ziņas. *Valdības Vēstnesis*, 1936, Nr. 207, 4. lpp.
- [26] Latvieši tehniskā darbā. *Technikas Apskats*, 1969, Nr. 55, 30. lpp.
- [27] Nav jau nekas sevišķs sasniegts. *Laiks*, 1955, Nr. 84, 6. lpp.
- [28] Latvieši tehniskā darbā. *Technikas Apskats*, 1969., Nr. 55, 30. lpp.
- [29] Latvieši aizjūrā. *Latvija*, 1959, Nr. 12, 5. lpp.
- [30] Latvieši tehniskā darbā. *Technikas Apskats*, 1969, Nr. 55, 30. lpp.
- [31] Latvieši tehniskā darbā. *Technikas Apskats*, 1960., Nr. 28, 24. lpp.
- [32] LVVA 7427. f., 2. apr., 1590. l. Universitātes Rīgā studentes Lilijas Freimanes personāllieta, 1942.–1944. g.
- [33] Čechoťkins, V. Metāls dzimst ugunī. Rīga: Avots, 1982, 170. lpp.
- [34] Dorenskis, J. Liepājas Metalurģs: Anno 1882. Liepāja: Liepājas metalurģs, 2012, 436 lpp.
- [35] Tooms, V. (sast). Liepājnieku biogrāfiskā vārdnīca. Liepāja: biedrība «Optimistu pulks», 2012, 400 lpp.
- [36] [Piederīgo paziņojums]. *Laiks*, 1989, Nr. 38, 7. lpp.

LĀSMA GAITNIECE, *Mg. philol.*, graduated from Liepāja Pedagogical Academy in 2005. She received a professional degree in Public Relations from Liepāja University in 2012. She is currently a Latvian language instructor, researcher and administrator of the office of Dean of the Faculty of ELearning Technologies and Humanities of Riga Technical University. She is a member of the Association of Journalists (Republic of Latvia) and of the European Latvian Association. She is an author of multiple publications and several textbooks. She has been a guest lecturer in Latvian as a foreign language courses at Savaria University Centre of the University of West Hungary (Hungary), at Johannes Gutenberg

University of Mainz (Germany), and a teacher of Latvian as a second language in Riga 1st Medical College.

Address: 1 *Kronvalda* Boulevard, Riga, LV-1010, Latvia

Phone: +371 29844524

E-mail: *lasma.gaitniece@rtu.lv*

Lāsma Gaitniece

The citizens of *Liepāja* city *Teodors* and *Nikolajs Bredžs-Briedis* in business and engineering sciences

The article is dedicated to the citizens of *Liepāja* city *Teodors Bredžs-Briedis* (1885–1940) and *Nikolajs Bredžs-Briedis* (1909–1989) – father and son. Father *Teodors Bredžs-Briedis* was an entrepreneur in *Liepāja* city, but his son, *Nikolajs*, graduate of the Faculty of Chemistry (1936) of the University of Latvia, emigrated to the United States of America at the end of the Second World War. *Nikolajs Bredžs-Briedis* had a brilliant scientist's career – his research work in the metal welding industry was valued in 1955 by the Lincoln Gold Medal Award of the American Welding Society. In 1956, he was admitted to the US Honorary Society of Scientists and Researchers. *Nikolajs Bredžs-Briedis* has received 27 patents and is the author of 14 scientific publications.

Keywords: *Teodors Bredžs-Briedis*, *Nikolajs Bredžs-Briedis*, business, engineering sciences.

Ласма Гайтниеце

Лиепайчане Теодор и Николай Бреджс-Бриедис в предпринимательстве и в инженерных науках

Статья посвящена лиепайчанам Теодору и Николаю Бреджс-Бриедис – отцу и сыну. Отец Теодор Бреджс-Бриедис (1885–1940) был предпринимателем в Лиенае – руководил цирк и кинотеатр. Его сын Николай Бреджс-Бриедис (1909–1989), выпускник Химического факультета Латвийского университета (1936), в конце Второй мировой войны эмигрировал в Соединенные Штаты Америки. Николай Бреджс-Бриедис создал блестящую карьеру ученого – его исследовательская работа в области сварки металла в 1955 году была оценена высшей наградой Американского общества по сварке – Золотой медалью Линкольна, в 1956 году – почетным дипломом Фонда Культуры Объединения латышей Америки за достижения в науке, а также в том же 1956 году ученый был принят в Почетном обществе ученых и исследователей США. Николай Бреджс-Бриедис получил 27 патентов и является автором 14 научных публикаций.

Ключевые слова: Теодор Бреджс-Бриедис, Николай Бреджс-Бриедис, предпринимательская деятельность, инженерные науки.